

Mida Jumal meilt ootab looduskeskkonna suhtes?

Argo Buinevitš

Jumala hoolitsus on suures osas avaldunud selles, et ta on meid varustanud kõigega, mida me eluks vajame. Meil on elupaik, toidus, riie ja palju mitmesuguseid maavarasid ja loodusmaterjale, millest teha kõikvõimelikke vajalikke ja mittevajalikke asju. Jumala loodud maailm on pakkunud meile palju head, vajalikku ja rõõmustavat. Viimase poolsajandi jooksul oleme aga tunnistanud probleemideringile, mis paneb muretsema.

Keskkonnaprobleemid on saavutanud praeguseks sellise ulatuse, et räägitakse ökoloogilisest kriisist, isegi ökokatastroofist. Mis siis toimub? Kui hakata keskkonnaprobleeme üles lugema, tulevad meelde loodusvarade ammutamine, looduse saastamine, üleilmne elurikkuse hävimine, maailmamere seisundi halvenemine, osooniaugud, kasvuhoonegaasid, metsade kahanemine, kõrbestumine, puhta vee puudus, mulla viljakuse vähenemine jpm.

Keskkonnaprobleemidest on vist enim käsitlemist leidnud üleilmne kliima soojenemine. Vaieldud on selle üle, kas kliima soojenemine on ikka inimtekkeline või mitte. Praeguseks on nende teadlaste hulk, kes inimese osa kliimaprobleemides endiselt eiravad, jäänud marginaalseks. Kuid on keskkonnaprobleeme, mille inimtekkelisuses pole kunagi mingit kahtlust olnud. Üheks selliseks on saastamine ehk reostamine – ainete, müra, soojuse, valguse või vibratsiooni inimtegevusest põhjustatud otsene või kaudne väljutamine õhku, vette või pinnasesse nii, et see võib ohustada elusolendite tervist ja keskkonda.¹ Suur osa saastamisest on tingitud tööstusest, mis teenib inimese vajadusi. Inimeste tohtu hulk on pannud planeedi Maa võimekuse proovile. Kõik rohkem kui 7 miljardit inimest tahavad süüa ja vajavad riidet, eluaset, liiklusvahendeid ja palju asju. Kõige suurem tarbimine leiab aset Põhja-Ameerikas. On välja arvestatud, et kui kõik inimesed tarbiksid nii palju, kui ameeriklased, siis oleks meil juba praegu vaja 3-5 maakera. Kusjuures paljud eurooplased, aafriklased kui asiaadid unistavad ameerikalikust elatustasemest. Ebamugav tõde on aga see, et meile on kasutada ainult üks planeet.

Laiaulatuslik põllumajandus, tööstus, jahipidamine, kalapüük ja muu inimtegevus on kaasa toonud paljude loodusressursside lõpuni ärakasutamise ja looduse väljakurnamise. Lapsepõlvest on mees jutt punasest raamatust, kuhu pandi kirja väljasuremisohus looma-, linnu-, kala-, putuka- ja taimeliigid. Punane raamat on vist juba täis saanud, sest nüüd haldab Maailma Looduskaitseliit

1 Keskkonnasõnaraamat 2004. <https://mot.kielikone.fi/mot/indic/netmot?UI=ened>

Ülemaailmselt ohustatud liikide andmebaasi (*IUCN Red List of Threatened Species*), kuhu on 2015.a seisuga kantud 77340 looma- ja taimeliiki, nendest 22784 liiki on eriti ohustatud². Hävinuks või ohustatuks on tunnistatud paljud selgroogsed (25%), kahepaiksed (41%), kalad (36%) ja vähid (36%)^{3,4}. Inimeste hulk maa peal praegu suureneb veelgi, kuid täheldatud on ka inimese kui bioloogilise liigi tervise halvenemist. Ja see paneb küsima, kui kaugel võib olla olukord, kus eluvajalike ressursside vähenedes kriitilise piirini on käes inimkonna väljasuremine. Kas on võimalik, et lõpp tuleb inimkonnale mitte tuumasõja või apokalüptiliste sündmuste kaudu, vaid inimene ükskord lihtsalt tarbib end surnuks?

Loodusvarade ammutamine, liikide väljasuremine, looduse saastamine jms pole juhtunud iseenesest, vaid on inimese tegevuse tagajärg. See paneb küsima, kuidas see kõik on nii kaugele jõudnud? Kas olukorda on võimalik veel päästa ja mida tuleks selleks ette võtta?

Jumala rahvana on meil loomulik küsida, **mida on Jumalal meile selle kohta öelda?**

Kristlastena otsime vastuseid oma küsimustele eelkõige Piiblist. Mõistlik oleks küsida, milline on inimese roll Jumala loodud maailmas ehk mida Jumal meilt ootab?

Kui uurida kogu Piiblit kaanest kaaneni ja otsida, mis on inimesele Jumala poolt antud ülesanne, siis kõige paremini iseloomustab inimese rolli looduse suhtes mõiste *majapidaja* ehk *haldaja*. Loomisest alates on inimesele antud vastutus ja töö, mis on seotud loodusega. Loomisloos ja kogu piibliteksti analüüs näitab, et inimene pole looduse omanik, vaid inimesele anti ülesanne loodut vastutustundlikult hallata.⁵ Siia alla kuulub nii loomastiku kui ka maa eest hoolitsemine.

Jumalaga rikkumatult lähedases suhtes elav inimene sai juba Eedeni aias elades kohustuseks aeda harida ja hoida: „Ja Issand Jumal võttis inimese ja pani ta Eedeni aeda harima ja hoidma.“ (1Ms 2:15) Töö ei olnud inimesele vaevaks kuni pattulanguseni, kust algasid probleemid. Patu tagajärjel muutus aga maaharimine vaevaliseks, kuna see hakkas „kasvatama kibuvitsu ja ohakaid“ (1Ms 3:18). Seega algasid Piibli järgi inimese probleemid peale Jumalast ära pöördumist ja võõrandumist. Inimest hakkas juhtima egoism, võitlus enda huvide eest, materialism ja asjadeusk. Ja siit ka probleemid kõige ümbritsevaga – inimene ei olnud enam Jumala-näoline looduse majapidaja. Ennast looduse peremeheks ja maailma valitsejaks mõelnud eneseküllane inimene ei taju paraku enam oma vastutust Looja ega looduse ees. See on viinud loodusvarade mõtlematu

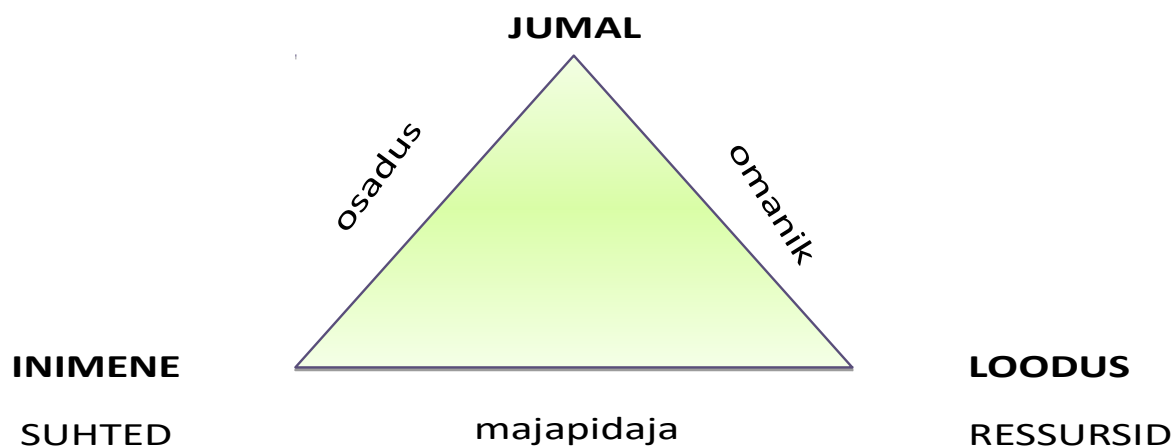
2 www.wildlifeextra.com/go/news/IUCN-2015-update.html

3 https://en.wikipedia.org/wiki/IUCN_Red_List

4 https://et.wikipedia.org/wiki/Punane_raamat

5 Põhjalikum käsitus on leitav uurimistöös <https://tallinn.academia.edu/Buinevits>

ammutamiseni, looduse saastamise ja hävitamiseni ja vägivallani loomade suhtes. Pime ahnus, tarbimine ja keskkonnakriis on alguse saanud sellest, et inimene on minetanud algse arusaama oma rollist Jumala maailmas.



Inimese suhe loodusega sai Piibli järgi alguse loomisest alates, mil inimesest sai üks osa loodust, kuid samas sai ta ka kohe teatud kohustused loodusega seoses. Inimene loodi elama osaduses ja ühtekuuluvuses Jumala ja loodusega. Piiblit uurides ilmneb, et üks suhe on seotud teisega. Nii võib kolme osapoole suhet kujutada kolmnurgana. Jumal on looduse loojana selle omanik, kõik ressursid kuuluvad talle. Inimesele on antud ülesanne hallata vastutustundlikult Jumala loodu(s)t ning Jumal soovib olla inimesega lähedases suhtes.

Jeesuse tähendamissõna talentidest (Mt 25:14-30) annab väga kujundlikult edasi, millised ootused Issandal inimese suhtes on. Inimese osaks on vastutustundlikult ja proaktiivselt kanda hoolt kõigi ressursside eest, mis Jumal tema käsutusse on usaldanud, mille alla võivad kuuluda nii meie vaimuannid, võimed, oskused, teadmised, energia, aeg, raha, materiaalsed väärtused ja loodusressursid kõige laiemas tähenduses. Kuna oluliseks inimese kätte usaldatud ressursiks on kahtlemata loodus, siis võib öelda, et nii meie anded, võimed, oskused, teadmised, energia, aeg, raha, kui ka materiaalsed väärtused tuleks rakendada loodusekeskkonna vastutustundlikuks haldamiseks. Mõistagi pole loodus ainus inimesele usaldatud väärtus ja ülesanne, kuid see on esimene, millest Piiblis on juttu ning kahtlemata oluline.

Kristlaste seas esineb ka vaadet, et oluline on vaid inimhinge päästmine ning kaduva looduse eest hoolitsemisele oma aja ja energia pühendamine oleks liigne luksus. Selline „see või teine“ suhtumine pole aga asjakohane, nagu ka evangelikaalide seas eelmisel sajandil aset leidnud vaidlus, kas pidada olulisemaks evangelismi või sotsiaaltööd. Üks ei välista ega asenda teist, ega teine kolmandat. Ligimesearmastuse ja looduse hooli(tse)mise kohta võiks öelda Jeesuse moel: „Üht tuleb teha, kuid teist ei tohi jätta kõrvale!“

Kuidas elada vastutustundlikult ja hoolivalt Jumala loodu(se) suhtes?

Esmalt mõista oma rolli Jumala ees ja Jumala maailmas. Asjakohase loodus-suhte aluseks on lähedane **Jumala-suhe** ning siin on olulisel kohal ka Jumalasõna tundmaõppimine. Teiseks tasub enda jaoks paika panna **prioriteedid** – kes ja mis on minu jaoks kuivõrd tähtis. Kui mõistame suhete tähendusrikkust oma elus, siis jäävad materiaalsed väärtused teisejärguliseks. Mitmesugused asjad on meile vajalikud, kuid siiski vaid elu võimaldavad, mitte elu määravad.

Piibli järgi võiks inimese adekvaatset suhet Jumala loodu(se)sse iseloomustada **tänuikkus** ja **väärtustamine**, **mõõdukus** ja **hoolimine**. Kristlaskonnal on juba pikk traditsioon sügiseti pidada lõikustänupüha, mil pöörame erilist tähelepanu Jumala armule ja hoolele ning väljendame oma tänu kõigi andide eest. Tänu juhhib meid kogu looduse väärtusele ja õpetab Jumala ande enam väärtustama ning kokkuvõttes peaks need hoiakud juhtima meid kujundama oma igapäevast elu. Mõõdukas eluviis tähendab elada mõttekalt ja säästlikult, tarbides vaid nii palju kui eluks vaja läheb ning hoiduda mõttetust tarbimisest. Jeesus andis oma järgijatele selged juhtnöörid, mitte omandada endale rohkem maist vara, kui on tarvis oma elumissiooni elluviimisel. „Koguge endile aardeid taevasse, kus koi ega rooste neid ei riku... Sest kus su aare on, seal on ka su süda.“ (Mt 6:20-21) Eks elu Issand nägi, kui lihtsalt võib inimene end siduda maiste väärtuste külge ning juhtis tähelepanu lindudele ja lilledele (Mat 6:25-32), kelle eest Jumal igapäevaselt hoolitseb ning julgustas mitte üleliia panustama elu maise varanduse kogumisele. Looja hoolib ja hoolitseb meie eest, nagu ka lindude kui lillede eest. Aga kui Jumal hoolib oma loodu(se) eest, siis on meil jumalanäoliste inimestena samuti õige hoolida kõigest elavast, kõigest loodust.

Loodu(s)hoiunädal 6.-13. okt 2019

Eesti Kirikute Nõukogu

Lugemist keskkonna teemal

Globaalsed keskkonnaprobleemid - www.kirikiri.ee/article.php3?id_article=545

Keskkonnakaitse - www2.hariduskeskus.ee/opiobjektid/keskkonnakaitse/

Keskkonnaetika põhimõtted Piiblis <http://kjt.ee/2015/08/keskkonnaetika-pohimotted-piiblis-2/>

Jumal, inimene ja loodus - www.teek.ee/index.php/teemad/35-kodugrupp/1602-langenud-maailmas

Kristillinen ympäristönsuojelu - <http://evl.fi/ymparisto>



EESTI KIRIKUTE NÕUKOGU
WWW.EKN.EE

**LOODU(S)
HOIU
NÄDAL**
6.-13. OKTOOBER

Ole Loojale tänulik loodu eest:
- tarbi vähem
- viibi rohkem looduses
- veeda üks päev ekraanivabalt